

Vändtia

Inledning

Vändtia är ett slags sticktagningsspel för två eller flera personer. Spelarna spelar till en hög på bordet. Den som inte kan sticka över eller spela en tia eller tvåa måste plocka hela högen. Spelet går ut på att först bli av med sina kort.

Kortleken

Man använder en vanlig kortlek med femtiotvå kort utan jokrar. Ordningföljden mellan korten är den vanliga med essen högst, dock med undantag för tior och tvåor som har en speciell funktion i spelet och därför inte kan inordnas bland de övriga korten. Treorna är den lägsta valören.

Giv

Given går liksom spelet i övrigt medsols. Givaren delar ut korten i tre omgångar med tre kort åt gången. Given lägger tre kort bredvid varandra med baksidan upp framför varje spelare och sedan tre nya kort med bildsidan upp ovanpå de kort som redan lagts ut. Varje spelare har nu tre högar med ett nedvänt och ett uppvänt kort framför sig. Förväxla inte dessa högar med den hög som spelarna sedan spelar korten till. Givaren delar så ut ytterligare tre kort till varje spelare med baksidan upp, som omedelbart tas upp på handen. Resterande kort i leken bildar talongen.

Variant: Man spelar med fyra gånger tre kort (fyra nervända, fyra uppvända och fyra handkort) istället för tre gånger tre. Detta förekommer särskilt vid spel på två.

Byte av kort på handen och bordet

När givaren har delat ut korten, får de spelare som så önskar arrangera om korten enligt vissa förutbestämda regler. Det brukar ofta vara en god idé att utnyttja detta till att placera så många tior, tvåor och kort av samma valör på bordet som möjligt.

En spelare får byta ut vilket kort som helst på handen mot ett uppvänt kort på bordet, förutsatt att det sistnämnda kortet är det enda uppvända kortet i sin hög.

En spelare som har ett eller flera kort på handen av en valör som redan finns representerad bland de öppna korten på bordet har rätt att lägga ut valfritt antal av dessa kort ovanpå kortet av motsvarande valör på bordet. Kortet skall läggas med bildsidan upp. Spelaren måste sedan fylla på handen med kort från talongen, så att hen sitter med samma antal kort som hen fick i given.

Om en hög på bordet innehåller fler än ett uppvänt kort, får spelaren plocka upp de uppvända korten från någon av de övriga högarna på bordet och istället lägga över ett eller flera av korten från den första högen på det tomma bottenkortet. Kortet som flyttas

över läggs förstås med bildsidan upp. Spelaren måste lämna kvar minst ett uppvänt kort i den hög som korten tas ifrån, så att varje uppochnervänt bottenkort på bordet fortfarande är täckt av minst ett uppvänt kort. Notera att det inte är tillåtet att ha uppvända kort av olika valör i en och samma hög. Därför måste alltid alla uppvända kort i den hög eller de högar som spelaren plockar ifrån tas upp på handen.

Efter omflyttningen ovan kommer spelaren att sitta med fler kort på handen än hen fick i given. Om spelaren i detta läge väljer att lägga ut ytterligare kort från handen på kort av samma valör på bordet, får hen inte dra några nya kort från talongen förrän så många kort har lagts ut antalet kort på handen understiger antalet kort på givarhanden. Handen fylls då på till samma antal kort som fanns på givarhanden.

Alla dessa byten får genomföras valfritt antal gånger i valfri ordning, så länge spelaren önskar och så länge något av bytena fortfarande är möjligt.

Exempel: En spelare har ♠K, ♥7 och ♣6 på handen samt ♦K, ♠5 och ♠4 öppet på bordet. Spelaren lägger ♠K på ♦K och drar ♥K från talongen. Spelaren lägger hjärterkungen på samma hög och drar sedan ♣kn från talongen. Spelaren plockar därefter upp ♠5 och ♠4 från bordet och lägger istället ut ♠K och ♥K. Hen har efter dessa ommöbleringar ♣kn, ♥7, ♣6, ♠5 och ♠4 på handen samt ♦K, ♠K och ♥K på bordet och väljer att stå nöjd.

Variant: Spelarna får lägga ut kort från den egna handen inte bara på sina egna kort, utan också på vilka som helst av motspelarnas uppvända kort med samma valör.

Variant: Somliga spelare tillåter bara några och somliga spelare tillåter inga av manövrerna ovan (byta ut kort, plocka upp kort på handen eller lägga ut kort på bordet).

Utspelet

Förhand deklarerar en valör som finns representerad på handen. Vilken valör som helst på handen får deklarerars, även tiar och tvåor. De sistnämnda korten rangordnas trots sin speciella funktion i spelet på vanligt sätt när de angivna valörerna skall jämföras: tian mellan knekten och nian och tvåan under trean. Normalt undviker man dock att deklarerera någon av dessa båda valörer, utan anger sitt lägsta kort över två. Varje spelare i riktning medsols deklarerar sedan i tur och ordning en valör. Den som gör den allra lägsta deklARATIONEN spelar ut. Utspelet måste ske i den deklarerade valören. Om den lägsta valören har deklarerats av fler än en spelare, görs utspelet av den av dem som sitter i förhand (det vill säga närmast till vänster om givaren).

Spelarna är inte skyldiga att göra någon deklARATION, utan får stå över. Om man till exempel redan vet att man inte kan gå under den hittills lägsta valören, har man ingen större anledning att avslöja något om sin hand. Om alla spelare väljer att stå över, spelar förhand ut.

Variant: Om fler än en spelare har den lägst deklarerade valören på handen, spelar den av dessa spelare ut, som kan deklarerera den lägsta valören vid sidan av det i den första deklARATIONEN redan utnyttjade kortet och så vidare. Har en spelare fler än ett kort av den lägsta valören på handen, kan spelaren använda denna valör för deklARATIONER motsvarande antal gånger, om så skulle behövas. Om förhand till exempel sitter med ess, fyra och tre på handen och deklarerar en trea, medan en annan spelare sitter med dam och två treor och också deklarerar en trea, kan den sistnämnda spelaren säkra att hen får utspelet genom att deklarerera trea en gång till. Utspelet sker dock alltid i den först deklarerade valören.

Spelet av korten

Spelarna måste till att börja med spela från sina kort på handen och hela tiden fylla på med kort från talongen så att de sitter med samma antal kort som de fick i given. En spelare fortsätter att spela från handen tills först talongen och sedan korten på handen tar slut.

Det första utspelet görs genom att lägga ut ett eller flera kort av samma valör mitt på bordet med bildsidan upp. Högst fyra kort kan läggas ut på en gång. De utspelade korten utgör början på högen. Övriga utspel går till på samma sätt.

Turen att spela kort till högen går vidare medsols. Den spelare som står på tur måste lägga på ett valfritt antal kort av en och samma valör. Den spelade valören måste alltid vara minst lika hög som valören på det översta kortet i högen. Färgen har ingen betydelse. En spelare som har gjort ett utspel eller som har spelat kort till högen skall dra samma antal kort från talongen så att spelaren sitter med lika många kort på handen som hen fick i given.

Om en spelare drar ett eller flera kort från talongen av samma valör som spelaren nyss spelade till högen, får spelaren lägga på även dessa kort. Kortet får dock bara spelas innan nästa spelare i turordningen har hunnit lägga något kort, sedan är det för sent. Om spelaren drar fler kort av samma valör från talongen när hen fyller på handen igen – och om spelaren är snabb nog – får hen även spela dessa kort till högen.

Variant: En spelare som just har avslutat sin tur att spela och fyllt på handen med kort från talongen får inte längre spela till högen, utan har avslutat sin tur.

Variant: Om en spelare drar nya kort ur talongen som hen vill spela, måste nästa spelare i turordning vänta tills spelaren har hunnit spela alla kort som hen kan och vill spela.

En spelare som står på tur att spela kan vända bort alla kort i högen genom att spela en eller flera tior. Alla kort i högen – inklusive de spelade tiorna – läggs åt sidan, och spelaren börjar sedan på en ny hög genom att spela ut på nytt.

Variant: Essen är också vilda kort och har samma funktion som tiorna.

Även tvåorna fungerar som ett slags jokrar eller vilda kort. Den spelare som står på tur att spela kan nämligen alltid spela en eller flera tvåor, oavsett vilken valör som spelades senast. Spelaren gör sedan ett nytt utspel, men högen skall inte vändas bort utan de utspelade korten läggs ovanpå tvåorna.

En spelare som har spelat tvåor eller tior måste som vanligt dra nya kort från talongen för att ersätta de spelade korten. Kortet skall dras innan spelaren gör sitt nya utspel. Handen fylls sedan på en gång till efter utspelet.

Variant: En spelare som har spelat tvåor eller tior måste göra nytt sitt nya utspel innan handen fylls på med kort från talongen. Tiorna, tvåorna och de utspelade korten ersätts således vid ett och samma tillfälle.

Fyra kort av samma valör som spelas till högen har samma funktion som en tia, det vill säga högen vänds bort och den som spelade det sista kortet gör ett nytt utspel. Kortet kan spelas på en och samma gång av en spelare, men också av olika spelare vid flera tillfällen. Om en spelare till exempel spelar klöver kung och nästa spelare fortsätter med hjärter och spader kung, kan den spelare som sedan står på tur vända bort högen med

ruter kung. Oavsett om korten spelas samtidigt eller vid flera tillfällen, måste valören på de fyra korten vara högre än det senast spelade kortet. En hög med en sjuva i topp kan till exempel inte vändas med fyra fyror.

Det är tillåtet att spela ut både tior, tvåor och fyrtal på precis samma villkor som när korten spelas till en redan befintlig hög. Om till exempel en tia spelas ut, vänder spelaren omedelbart bort tian och gör sedan ett nytt utspel.

En spelare som inte kan eller vill spela något kort när hen står på tur har två alternativ:

1. *Plocka*, det vill säga ta upp hela högen på handen. Spelaren till vänster gör nästa utspel.
2. *Chansa*, det vill säga direkt spela det översta kortet från talongen till högen.

Om det uppslagna kortet vid en chansning är ett kort som får spelas till högen – det vill säga om det är minst lika högt som det översta kortet i högen eller om det är en tia eller en tvåa – har chansningen lyckats. Spelet fortsätter som om kortet spelats från handen. Spelaren behöver inte plocka upp några kort från högen och naturligtvis inte dra några nya kort ur talongen, eftersom hen fortfarande har rätt antal kort på handen.

Om det uppslagna kortet vid en chansning inte får spelas till högen – det vill säga om det är lägre än det översta kortet i högen och heller inte är en tia eller en tvåa – har chansningen misslyckats. Spelaren måste ta upp hela högen inklusive det uppslagna kortet. Märk att spelaren är skyldig att visa uppslagskortet för motspelarna även när chansningen har misslyckats. Det är aldrig tillåtet att direkt plocka upp kortet på handen. Nästa utspel görs av spelaren närmast till vänster.

Variant: En spelare tillåts bara att plocka eller chansa om spelaren verkligen inte kan spela något annat kort. (Väljer man att spela med denna regel, kan det tyvärr vara svårt att kontrollera att den efterlevs.)

En spelare som plockar upp högen kommer temporärt att sitta med fler kort än hen hade på givarhanden. Spelaren får inte fylla på handen med nya kort ur talongen och heller inte chansa, förrän spelaren har gjort sig av med så många kort att hen åter sitter med samma antal kort som hen fick i given. Samma sak gäller om en spelare arrangerade om sina kort före första utspelet och därför sitter med för många kort.

Notera att högen i vändtia bara kan vändas bort med tior eller fyrtal eller genom att någon plockar. En spelare kan därför spela fler än en gång till samma hög.

När en spelare har gjort sig av med alla kort på handen och det inte finns några kort kvar i talongen att fylla på med, får spelaren börja spela de kort som ligger på bordet med bildsidan upp. Kortet spelas på samma sätt och efter samma regler som de kort som spelas från handen. Kort av samma valör får spelas till högen samtidigt, även om de inte ligger i samma packe på bordet. Om en spelare som har börjat spela från bordet tvingas att plocka, skall de plockade korten tas upp på handen. Spelaren får inte spela från bordet igen förrän hen åter gjort sig av med alla kort på handen.

När en spelare till slut gjort sig av med alla uppvända kort på bordet, får spelaren gå över till att spela de kort som ligger med baksidan upp. Ett uppochnervänt kort som spelas skall läggas direkt på högen med bildsidan upp, precis som när man chansar. Om kortet är minst lika högt som föregående kort på högen, godkänns det och turen att spela går vidare medsols. Om kortet visar sig vara en tia, får spelaren vända bort högen och

spela ytterligare ett av sina uppochnervända kort. Om det är en tvåa, spelar spelaren ut ett nytt kort utan att först vända bort högen. Om det uppochnervända kortet däremot är av en valör som inte får spelas till högen, måste spelaren plocka upp hela högen inklusive det spelade kortet på handen. Hen får inte spela från bordet igen, förrän hen blivit av med alla kort på handen.

Den spelare som först spelar sitt sista uppochnervända kort från bordet utan att tvingas plocka har vunnit spelet.

Variant: En spelare som spelar ett uppvänt kort skall omedelbart vända upp kortet som ligger under. Det får spelas nästa gång spelaren står på tur på samma villkor som övriga uppvända kort. Om en spelare har flera uppvända kort av samma valör, får de spelas samtidigt. Notera att ett kort som vänds upp och har samma valör som det (eller de) uppvända kort som just spelades inte får spelas vid det aktuella tillfället.

Variant: En spelare får inte avsluta med en tvåa. Om en spelare bara har en tvåa kvar på handen, spelar hen först tvåan. De kort som redan har vänts bort blandas sedan, och spelaren får dra tre av dem som utgör hens nya hand. Spelaren spelar därefter ut ett av de dragna korten på tvåan, och spelet fortsätter på vanligt sätt.

Variant: En spelare får inte avsluta med en tvåa eller tia. Om en spelare står på tur att spela till högen och bara har ett sådant kort kvar, måste hen plocka upp hela högen.

Variant på denna variant: en spelare får heller inte avsluta med ett ess.

Källor

1. Sten Helmfrid, "Vändtia – spelet som glömts bort i kortböckerna", Kartofilen 1/02, sid. 13–16 (2002).
2. Dan Glimne, *Kortspelshandboken*, 3:e upplagan (Känguru, Stockholm, 2016), sid. 372–373.
3. Kortspel. Vändtia. 23 maj 2017 [Läst 15 oktober 2022]. <https://kortspel24.se/vandtia/>
4. Johan Eriksson. Vändtia regler. 12 maj 2018 [Läst 15 oktober 2022]. <https://kortspelsregler.com/vandtia-regler/>

